

12. vēstule visiem DS(2)<19-20> studentiem

24.04.2020

Esiet sveicināti, cien. Domātāji par domāšanu!

Sākam apzināt kursa 3.daļas “Sistēmu teorija praksē” otro tēmu “**IZGLĪTĪBAS sistemoloģija**”, kuru bija iecerēts apspriest klātienē otrdien, 28.aprīlī plānotajā seminārā, taču tas joprojām paliek Jūsu patstāvīgai apdomai tradicionālajā neklātienes formā.

Līdzīgi kā iepriekšējās tēmas “**PĒTNIECĪBAS sistemoloģija**” apzināšana, arī šīs tēmas materiāls var būtiski papildināt mūsu izglītojošā zinātniskā pētījuma “Sistēmiskā domāšana” metodiskajos norādījumos sniegtās atziņas. Taču šī tēma, arī līdzīgi kā iepriekšējā, ir ļoti būtiska ne tikai mūsu studiju kursa īstenošanas sakarā. Proti, tiek akcentēta izglītojošās darbības kā dzīves pieredzes dzīvei iegūšanas fundamentālā loma cilvēku dzīvē vispār. Taču pats galvenais: **abas augšminētās tēmas ir ļoti cieši kopsaistītas, jo izglītojošā pētniecība taču faktiski ir gan zinātniskās, gan mākslinieciskās, gan saimnieciskās izglītojošās darbības īstenošana.**

IZGLĪTĪBAS kā jaunas dzīves pieredzes **ieguve** dzīvei vispārīgā skatījumā un redzējumā ir pētnieciska cilvēkdarbība – **PĒTNIECĪBA**.

Proti, **izglītības iegūšana** ir jaunas dzīves pieredzes iegūšana, **veicot** gan māksliniecisko, gan zinātnisko, gan saimniecisko jeb praktisko **izglītojošo pētniecību**.

Ikdienā šo divu cilvēkdarbību būtisko kopsaistību parasti neievēro un abas šīs cilvēkdarbības tiek apzinātas atsevišķi. Apdomājot CILVĒKA DZĪVI sistēmiski, kļūst skaidrs, ka **izglītojošā un pētnieciskā cilvēkdarbības pēc būtības ir identiskas, bet būtiskas atšķirības parādās tikai šo darbību satura daudzveidībā.**

IZGLĪTĪBA kā **SISTĒMA** – **IZGLĪTĪBAS SISTEMOLOĢIJA**
izglītojošās darbības satura un tā īstenošanas sistēmiskā organizācija

I Z G L Ī T Ī B A – dzīves pieredze kā SISTĒMA

Izglītojošā darbība – dzīves pieredzes iegūšana kā procesuāla sistēma

ZINĀŠANAS, ATTIEKSMES, PRASMES – dzīves pieredzes sastāvdaļas,
kuras rodas cilvēku izglītojošās darbības – **izziņas, apdomas, rīcības**
procesu sakārtotas jeb sistēmiskas īstenošanas rezultātā

Attieksmes jeb vērtīborientācija –

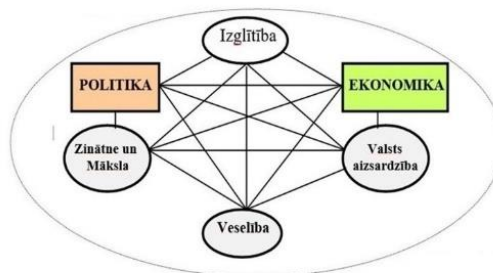
rodas zināšanu **apdomas** procesā - vērtējot cilvēku dzīves daudzveidīgās vajadzības un to apmierināšanas spējas un iespējas. Pozitīva attieksme uzrāda cilvēka dzīves vērtības jeb vērtīborientācijas, kuras atbilstoši nosaka cilvēkdarbību mērķus un sekojošo rīcību šo mērķu sasniegšanai.

Izglītojošā darbība – jaunas dzīves pieredzes ieguve dzīvei - izglītojošās pētniecības īstenošana

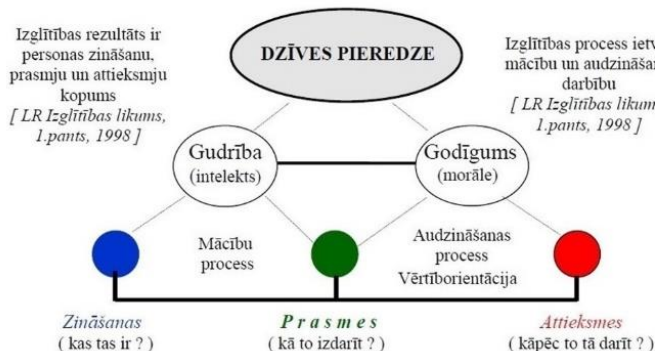
I Z G L Ī T Ī B A S sistēma – fundamentāla valsts dzīves apakšsistēma

Valsts DZĪVES kā
sistēmas fundamentālo
daļu veidota struktūra

Valsts kā sistēmas
ārējā vide
(citas valstis)

Izglītības satura pamatstruktūra

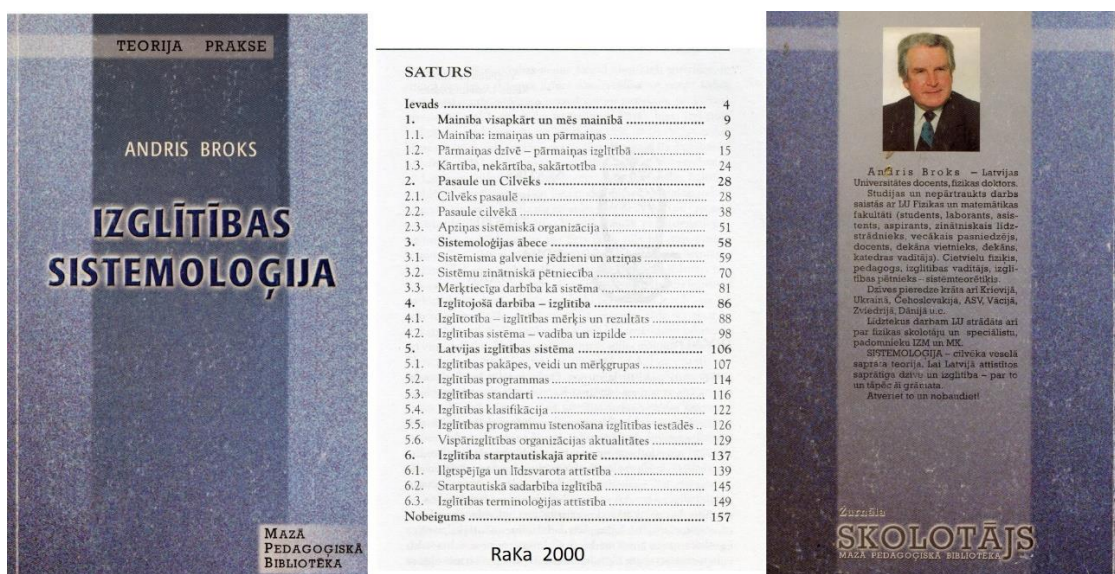
Izglītojošās darbības pamatstruktūra

Izglītības satura un šī satura īstenošanas pedagoģiskajā darbībā sistēmiskā sakārtotība ir šī studiju kursa autora galvenais pienesums, aktīvi piedaloties 1998.gadā pieņemtā LATVIJAS Izglītības likuma izstrādē. Līdztekus LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātē izveidojās Izglītības pētniecības institūts, izglītības zinātņu maģistra studiju programma, kā arī šīs programmas obligātais studiju kurss "Izglītības sistemoloģija". Ļoti saturīga bija žurnāla "Skolotājs" izdošana. Tas bija pirmais Latvijas izglītības tālākattīstības vilnis, kas sākās atmodas gaisotnē un turpinājās pēc Latvijas valsts atjaunošanas, ieejot 21. gadsimta pasaules dzīves aprītē. Iestāšanās Eiropas Savienībā (2004) jūtamī paplašināja sakarus ar citām Eiropas un ne tikai Eiropas valstīm, kas ienesa gan jaunas un vērtīgas atziņas, gan brīžiem arī

nepārdomātas izmaiņas uzsāktajā Latvijas Izglītības attīstībā. Diemžēl, mežonīga kapitālisma ienākšana Latvijā ļoti jūkami samazināja izglītībai (tāpat zinātnei un kultūrai kopumā) nepieciešamos līdzekļus, kā rezultātā skolās sāka strauji samazināties gan pedagogu paaudžu nomaīņa, gan izglītības satura un skolu tehniskā atjaunošana. Iespēju robežās mūs glāba vienīgi atbilstošo Eiropas Savienības projektu sniegtais atbalsts. Šobrīd novērojamā pasaules dzīvi visaptverošā krīze visas problēmas saasina vēl vairāk – varbūt jaunā vīrusa COVID-19 posta darbi būs starta šāviens nopietnām pozitīvām pārmaiņām gan globālajā, gan reģionālajā, gan lokālajā, gan ikviena no mums personīgajā dzīvē.

Sistēmiskās domāšanas attīstība dzīves praksei šodien ir ļoti būtisks priekšnoteikums šo pārmaiņu sekmīgai norisei. Kādu kam izglītību (dzīves pieredzi) kādai dzīvei – tāds ir jautājums.

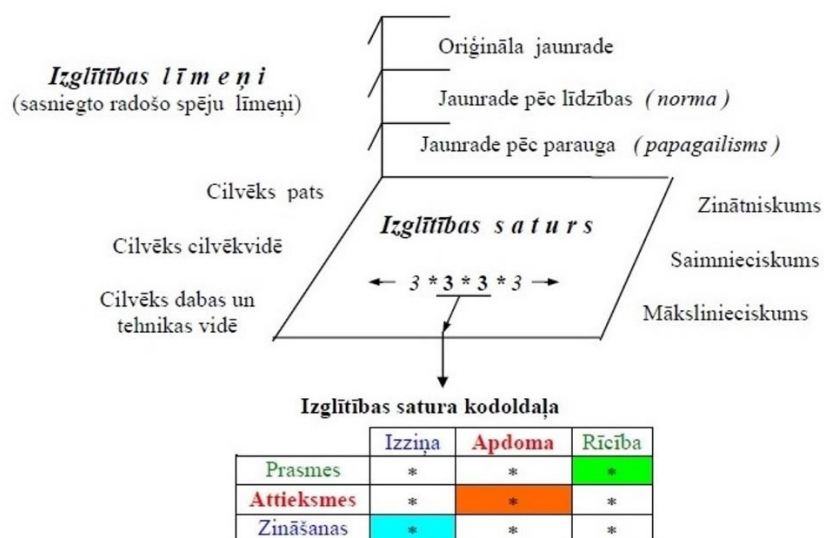
**I z g l ī t ī b a kā izglītojošās darbības rezultāts -
dzīves pieredze (zināšanas, prasmes, attieksmes)
dzīvei (izziņai, apdomai, rīcībai)**

	IZZIŅA	APDOMA	RICĪBA
PRASMES - darbības spēju īstenojums	Prasmes iegūt, analizēt un sintezēt informāciju	Prasmes vērtēt, izvirzīt mērķi, pieņemt lēmumu	Prasmes plānot rīcību, piesaistīt līdzekļus, izpildīt rīcību
ATTIEKSMES - darbību vērtīborientācijas	Attieksmju izziņa (paraugvērtību apguve - kas ir labi ?)	Attieksmju veidošana vērtēšanas procesā	Attieksmju īstenošana praksē
ZINĀŠANAS - fakti un cēloņseku sakarības	Zināšanu ieguve (kas tas ir un kāpēc tas tā ir ?)	Zināšanu procesēšana (domāšana)	Zināšanu izmantošana praksē
Pedagoģiskais process			

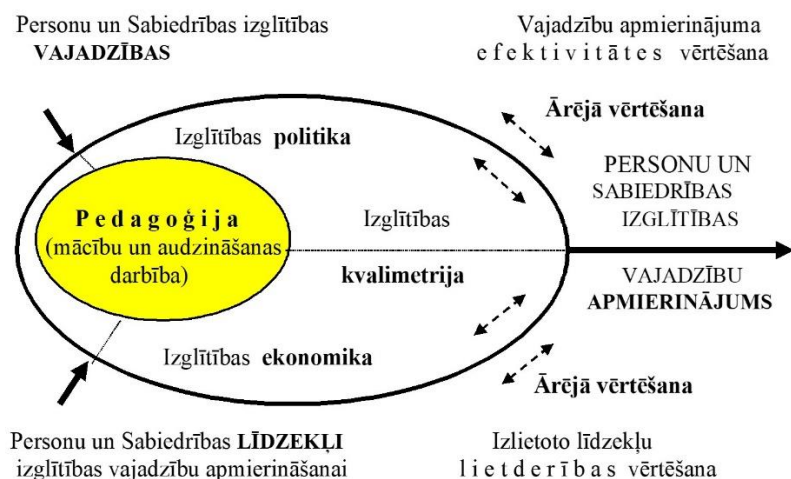
Izglītības satura pakāpes un pamatveidi

IZGLĪTĪBAS KVALITĀTE – izglītības satura un radošuma līmeņu struktūra

Izglītības sistēmu funkcionālā struktūra

Dzīves un izglītības krīze 20./21. gs. mijā

Aizvadīto aptuveni 500 gadu laikā kopš Jauno laiku sākuma mūsdienu Rietumu pasaules dzīvē un izglītībā ir nobriedusi krīze, kuras pamatā ir modernās zinātnes un tehnikas attīstība. *Aizvadīto gadsimtu gaitā, it īpaši 20.gs. noslēgumā, ir sasniegts ļoti liels cilvēces uzkrāto zināšanu apjoms, taču līdztekus nav pietiekami attīstījusies šo zināšanu optimāla izmantošana.*

Īpaša uzmanība jāvelta attieksmju veidošanai vērtēšanas procesos, kuros izšķirīga loma ir attiecīgi izvēlētiem vērtību etaloniem. Tas savukārt nozīmē vienotu mācību un audzināšanas darbību īstenojumu, nepieļaujot Rietumu tradicionālajā dzīvesveidā šobrīd attīstījušos vispārcilvēcīgo vērtību tālāku devalvāciju un tās globalizāciju, kas raksturojas kā visaptveroša cilvēces garīgo vērtību upurēšana par labu fiziskajām vērtībām.

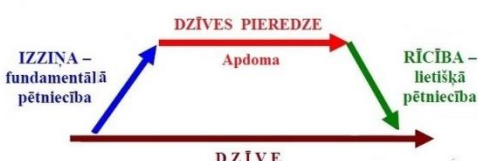
Pedagoga un skolēna savstarpējās attiecības

PEDAGOĢISKĀ DARBĪBA - s a d a r b ī b a	VADĪTĀJS un IZPLDĪTĀJS	IZPLDĪTĀJS un VADĪTĀJS
SKOLOTĀJS	Brīvība un Atbildība	Tiesības un Pienākumi
SKOLĒNS	Tiesības un Pienākumi	Brīvība un Atbildība

Pedagoģiskais process - radoša sadarbība - tās ir partnerattiecības :
brīvība un atbildība, tiesības un pienākumi sistēmiskā kopsaistībā

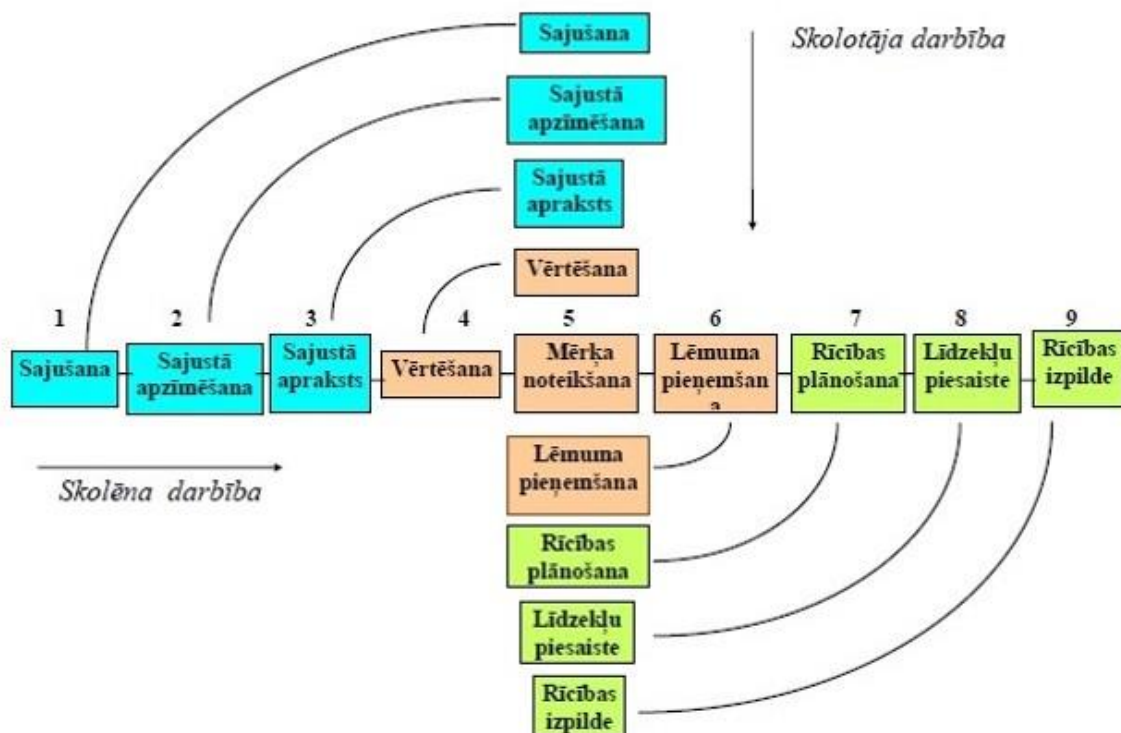
Izglītojošā pētniecība

aptver gan fundamentālās, gan lietiskās pētniecības jomas, patstāvīgi un radoši veicot pasaules parādību izziņāšanu un izmantošanu

**Attīrīsim savu izglītojošas darbības terminoloģiju
no tajā neapdomīgi ielaistajām ārzemju humpalām
(piem. “bērncentrēta pedagoģija” u.c.)**

Skolotāja un skolēna s a d a r b ī b a – partnerattiecības :
divas kopsaistītas mērķtiecīgas cilvēkdarbības skolas dzīvē

Partnerattiecībās centrā nav kāds no partneriem, bet gan partneru kopīgais mērķis.

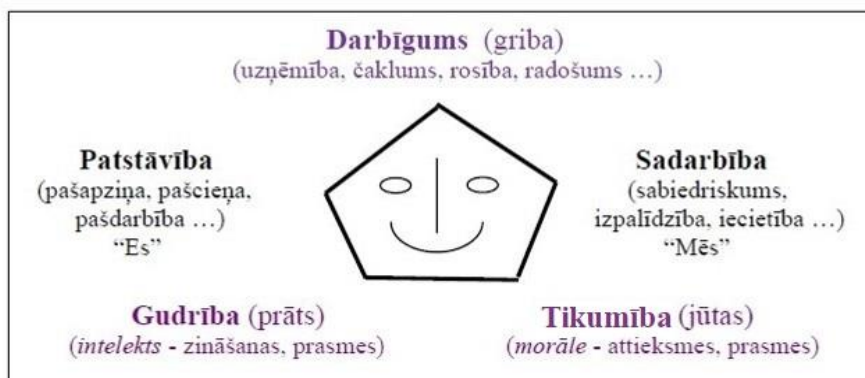
Mūžīgi skan Lielais Jautājums –
 sena dziesma arvien jaunās skaņās –
KĀDU KAM IZGLĪTĪBU KĀDAI DZĪVEI ?
 (kā man/mums dzīvot – kāda ir manai/mūsu dzīvei
 nepieciešamā izglītība?)

IZGLĪTĪBA - dzīves pieredze dzīvei		Dzīves VIRZĪBAI	EKSISTENCEI dzīvē
ZINĀTNISKĀ [patiesais]	Dominē PRĀTS (atziņas, jēdzieni - <i>izpratne</i>)	Fund. un lietišķā pētniecība	Dzīvesvides uzraudzība, apkope, atjaunošana
MĀKSLINIECISKĀ [skaistais]	Dominē JŪTAS (emocijas, tēli - <i>iztēle</i>)	Iedvesmai	Sadzīvei
SAIMNIECISKĀ [praksē derīgais]	Dominē GRĪBA (vajadzības, līdzekļi - <i>izdarība</i>)	Saimnieciskā jaunrade	Zinātnes un mākslas sasniegumu izmantošana

Gudri, tikumīgi un darbīgi cilvēki – izglītojošās darbības ideāls

Cilvēka dzīvesgatavības struktūra

Nākamā, mūsu trīspadsmitā sadarbības nedēļa (28.04.20 – 5.05.20) būs veltīta tēmai **“VALSTS sistemoloģija”**. Šī tēma atrodas ļoti cieša saistībā ar nopietnām mūsdienu sabiedrības dzīves valstiskās organizācijas problēmām. Proti, mūsdienu ļoti daudzveidīgajā un mainīgajā dzīvē ir nobriedusi nepieciešamība būtiski pilnveidot gan valstu dzīves saturu, gan formu. Globālā, reģionālā, lokālā un personīgā cilvēku DZĪVE ir būtisku pārmaiņu gaidās. Domāju, ka mūsu Lielo Domu apzināšana var visiem būt ļoti vērtīga – tas ir – nederīga pārmaiņu praksei.

Lai sokas mūsu izglītojošā zinātniskā pētījuma “Sistēmiskā domāšana” pārskata lielās puses (ievads, 1. un 2.daļa, izmantoto informācijas avotu saraksts) izstrādes noslēgums – pirmos sūtījumus jau esmu saņēmis.

Jūsu visu Andronkulis